

**ЧЕСЬКИЙ ГІТАРИСТ СТЕПАН РАК
ТА ЙОГО ЗАКАРПАТОУКРАЇНСЬКА БІОЛОГІЧНА МАТИ
ВАСИЛИНА СЛИВКА**

УДК 78.071.2(437.1)

Микола МУШИНКА,
доктор філол. наук, професор,
Іноземний член НАН України
м. Пряшів, Словаччина

Анотація. Проф. Степан Рак – завідувач кафедри гри на гітарі в празькій Академії музичних мистецтв – побував із концертами у 72 країнах світу. В травні 1946 р. в Празі його усиновило бездітне чеське подружжя Марії та Йосифа Рак без яких-небудь документів. Про свою біологічну маму – закарпатську українку із Хустського району Василю Сливку (1924-1992), в'язня ГУЛАГу та медсестру Чехословацького військового корпусу генерала Л. Свободи, він довідався лише недавно. На знак пошани до неї в травні 2011 року дав чотири безгонорарні концерти на її малій батьківщині – Закарпатті.

Ключові слова: Степан Рак, класична гітара, Василина Сливка, Карпатська Україна, Олександрівка, ГУЛАГ, Перший Чехословацький військовий корпус в СРСР.

Коли відомого теоретика гітарного мистецтва Джона Боттона із Нової Зеландії запитали, кого у світі він вважає найвищим значнішим гітаристом, той, не задумуючись, відповів: «У світі класичної гітари є погані гітаристи, пересічні гітаристи, добрі гітаристи, відмінні гітаристи і Степан Рак». Отже, на думку цього загальновизнаного спеціаліста, чеський гітарист Степан Рак у світі конкуренції поза конкуренцією. Із своїми концертами він виступав у 72 країнах світу на чотирьох континентах і скрізь здобував величезне захоплення публіки. В 1982 році в Музичній академії у Празі С. Рак заснував відділ гітари, а 2000 р. президент ЧР Вацлав Гавел іменував його першим професором гри на гітарі в Чехії. Його концертами захоплювалися лідери ООН, депутати Європарламенту, президенти та голови урядів багатьох країн і навіть королева Великобританії Єлизавета II. Кілька разів він концертував і в Україні: Києві, Харкові, Львові та інших містах.

Степан Рак – всебічно обдарований музикант, автор понад сотні композицій різних жанрів. Він грає на кількох му-

зичних інструментах, однак домінуючою є класична гітара, в якій він досяг абсолютної досконалості. Музичний термін «тремоло Рака» здобув загальне поширення. За підручником С. Рака вивчають гру на класичній гітарі в багатьох країнах. Та Степан Рак є і непересічним художником та фотографом. Виставки його картин і світлин демонструвалися у багатьох реномованих галереях світу.

Як це не дивно, але до зрілого віку цей віртуоз гітарної музики не знав ні точної дати, ні місця свого народження і навіть імені та прізвища своїх батьків. В одному з інтерв'ю він про це сказав так: *«Версій про моє походження є кілька. Найвірогіднішою є та, що мене російські солдати знайшли в розбомбленому селі десь на Підкарпатській Русі і привезли в Прагу. Тут мене ніби плекала якась російська лікарка чи медсестра, а потім мене віддали на адапцію»¹.*

19 травня 1946 року його усиновила бездітна подружня пара Марія і Йосиф Раки з містечка Радотін, без яких-небудь документів.

У прийомних батьків хлопець знайшов ідеальну сімейну атмосферу. Побачивши в дитині художні здібності, вони записали його в середню школу образотворчого мистецтва в Радотіні, яку він успішно закінчив. Та коли він виявив пристрась до музики, віддали його в середню музичну школу та консерваторію в Празі, а потім на музичний факультет Академії музичного мистецтва. Там він спеціалізувався в композиції та грі на гітарі. Вже під час навчання його композиція «Гіросима» здобула першу премію на загальнодержавному конкурсі молодих композиторів.

Зразу ж після закінчення вузу (1975 р.) його запросили у Фінляндію, де він при тамтешній консерваторії заснував і протягом п'яти років очолював клас гітари, а одночасно концертував та викладав гру на гітарі по цілій країні. Там в нього та дружини Лінди (із старовинного музичного роду) народилося двоє синів. Старший син Ян-Матей пішов слідами батька і став відомим гітаристом, молодший Степан оволодів професією палеонтолога.

У 1980 році сім'я Раків повернулася з Фінляндії до Праги. Степан з того часу викладав гру на гітарі в консерваторії, пізніше – на музичному факультеті Академії музичних мистецтв.

¹ I. Karásková: Romantik s tajemstvím // www.stepanrak.cz.

Одночасно він концертує в різних країнах світу. В його репертуарі є кілька десятків ціловечірних концертів, в яких переважають його власні композиції, але й обробки під гітару творів класичної музики, фольклору, трампські пісні, фольк, рок-н-рол тощо.

У 1991 році з нагоди 400-річчя з дня народження чеського педагога-гуманіста Яна Амоса Коменського Степан Рак разом з народним артистом Альфредом Стрейчком підготував величавий концерт *«Слава Коменському»* («Vivat Comenius»), який мав успіх у багатьох країнах світу. Його нагороджено найвищою оцінкою – Премією ЮНЕСКО. Досі понад 600 реприз концерту в шістьох мовних мутаціях: чеській, латинській, німецькій, французькій, англійській та іспанській – бачили любителі музики в 32 країнах світу. В основу концерту *«Слава Коменському»* покладено вибірки з найвідомішої його семи-томної праці *«Загальна порада як виправити діла людські»*.

Після концерту в Москві 13 січня 2009 року Степан Рак розповів журналістам, що десь на Закарпатті живе його рідний брат Володимир Сливка, якого він ніколи в житті не бачив, а сам він на Закарпатській Україні ніколи не був. Московська телекомпанія в рамках програми *«Жди мене»* розшукала брата і на черговий концерт 27 квітня 2009 року привезла його із Хуста в Київ. Брати зустрілися перед телевізійними камерами, однак зворушлива зустріч була короткою і брати навіть не дуже розуміли один одного через мовний бар'єр.

Наприкінці 2009 року Степан Рак за посередництва мого друга-коменіолога Франтішка Гібла звернувся до мене з проханням з'ясувати деякі «білі плями» в його біографії. В Хусті я зустрівся з його братом Володимиром, в Олександрівці – з тіткою Марією Дублей та іншими членами цієї розгалуженої родини.

У Військовому історичному архіві в Празі мені вдалося віднайти цінні документи про Степанову рідну маму Василю-Цецілію Сливку. Згідно з евіденційною картою вона народилася 10 січня 1924 року в с. Шандрово (нині Олександрівка). Далі у її військовій карті зазначено: професія – медсестра, рідна мова – українська, релігія – православна, освіта – 4 класи початкової школи, в діючу армію прийнята 14 липня 1944 року. До того часу працювала в резервному полку. З армії вибула 12 березня 1946 року.

В архіві православного Кафедрального храму св. Кирила і Методія в Празі я знайшов метрику про народження і хрещення Степана, згідно з якою він народився 8 серпня 1945 року як нешлюбна дитина Василини Сливки, а похрещений був 14 серпня 1945 року¹.

У Державному архіві Закарпатської області завдяки його директорові М. В. Делегану вдалося відкрити «Справу» («Дело») Цецілії (Василини) Сливки з 1941 року², яка проливає певне світло на її біографію та втечу з Угорщини в Радянський Союз, частково і на її службу в Чехословацькому корпусі. Це 43 аркуші звітів про її затримання й арешт: квитанції про вилучені речі, протоколи допитів, обвинувачення, вирок «трійки» НКВС про її засудження, пізніші заяви підсудної, рішення органів про її реабілітацію тощо.

З наявних документів виходить, що Цецілія (під цим іменем вона виступала в офіційних документах) була затримана 20 лютого 1941 року в районі між Ясіня на угорському боці і Яблонним на радянському боці. Кордон перейшла одна «в поисках лучшей жизни; ухитреним не применяла, сопротивлений не оказывала, попыток скрыться не имела». При особистому обшуку затриманої в неї виявилися «деньги венгерской валюты – 10 филеров».

У той же день, тобто 20 лютого 1941 року, старшина комендатури НКВС лейтенант Брешков піддав затриману першому допиту, кожна сторінка якого нею власноручно підписана³.

На питання «Чим ви займались в Угорщині?» вона відповідала: «Восьмирічною я пішла в школу, провчилася два роки, десятирічною стала служанкою в домі єврея Гейзія Мошилуста в м. Хусті, в якого пропрацювала два роки. Дванадцятирічною пішла служити до жителя с. Пшисковица Йосифа Кутки, в якого працювала до переходу кордону»⁴.

На питання про мету переходу кордону вона відповідала: «Я перейшла кордон тому, бо в нас розповідали, що в Росії

¹ Opis matrik narozených a křtěných ve farnosti pražské od roku 1916 do roku 1949. – S. 51

² Народный комиссариат внутренних дел. Дело № С – 3868. Арх. № 916467. Сливка Ц. И. По ст. 80 УК УССР. Закарпатський обласний архів в Ужгороді. – 43 аркуші. Тут і далі посилання на це джерело.

³ Підсудна підписувалася латинськими літерами: «Cilka Slivková» або «Cilka Slivka».

⁴ Тут і далі переклад з російської автора.

краще жити і працювати. Від нас багато людей відійшло туди, а інші збираються відходити. В пошуках кращого життя і роботи я вирішила перейти в Росію»¹.

Ще того ж дня, 20 лютого 1941 року, Василю Сливку під конвоєм було відправлено в містечко Надвірна, де старший помічник начальника 5 відділу Карпов підписав «Постановление для обвинения». Затриманій приписувався єдиний кримінальний злочин: «Сливка Цецилия Ивановна в феврале 1941 г. нелегально перешла границу из Венгрии в СРСР, то есть в преступлении, предусмотренном ст. 80 УК УССР»².

На підставі цього обвинувачення її відправили в тюрму міста Станіслава (нині Івано-Франківськ). В Станіславі 5 березня 1941 року слідчий управи НКВС Сагайдачний знов допитав її. Підсудна і тут повторила свої «зінання» з попереднього допиту. На питання «Ви визнаєте себе винною в тому, що нелегально перейшли державний кордон із Угорщини в СРСР?» вона відповіла: «Так». І цього було достатньо для доведення вини³.

На підставі цього обвинувачення «тройка Особого совещания при Народном комиссаре внутренних дел СССР» 3 червня 1941 р., тобто через три з половиною місяці від затримання, постановила: «СЛИВКУ Цицилию Ивановну за нелегальный переход госграницы заключить в исправительно-трудовой лагерь сроком на ТРИ года, считая срок с 20 февраля 1941 г.»⁴. Кару вона відбувала в таборах ГУЛАГу в Казахстані. Певне світло на цей період біографії Василю Сливка проливають її листи вищим органам, в яких висловлено прохання зарахувати їй роки, прожиті в тюрмах, таборах та у війську, до пенсійного стажу.

Свою втечу у Радянський Союз вона у листі від 18 грудня 1974 року, адресованому Івано-Франківському обласному суду, вона описує так: «У Ворохті я була затримана в 1939 році радянськими прикордонниками⁵. Як вони писалися, мені не представлялись, а тихо повели на заставу і закрили в підвал одну самотню і кілька разів допитували щодня, що примусило

¹ ДАЗО: Ф. С – 3868, спр. 4469, арк. 23.

² Там таки: арк. 24.

³ ДАЗО: Ф. С – 3868, спр. 4469, арк. 18-20.

⁴ Там таки: арк. 26.

⁵ Тут В. Сливка помилився в даті. Радянські прикордонники затримали її в лютому 1941 р.

мене втікати через кордон у Радянський Союз. Я сказала: «Від злиднів, холоду, голоду і побиття я втікала... Солом'яна стріха над нами заламувалась. Нас було семеро дітей. Через бідність ми жодне не мали змогу вчитись у школі. Я від семи років пішла служити до панів за шматок хліба і поношений одяг. У 1939 році я вирішила шукати щастя за кордоном. Пробувала втекти до Радянського Союзу, але на перший раз мені не пощастило. Мене схопили угорські прикордонники і передали в руки угорським жандармам. Вони мене били гумовими нагайками і закрили в хустську тюрму на 3 місяці. Так саме мене щодня били по 3 рази і допитували, чому я тікала в Росію. Я говорила, що там долі шукала, бо тут її нема. Вони лякали мене карою через повішення, якщо ще раз спробую втікати, але я не боялася нічого. Як тільки мене випустили на волю, я відразу подалася на кордон. І так в січні 1939 року¹ я перейшла кордон. Радянські прикордонники мене відвезли в Ворохту. Тут я сиділа майже місяць на допитах в одній камері. Потім мене відвезли в Івано-Франківську тюрму, а звідси відправили в Старобельськ². Недовго довелося просидіти, бо гітлерівські літаки порушували радянські кордони. Мене відвезли в Уфу³. В Уфі засудили мене на 3 роки і відправили в Куйбишев⁴ на Красну [до]линку в лагер⁵, в якому я відсиділа свій строк. В 1942 році мене з лагерьа випустили і відправили в Казахстан, місто Тамбул. Там я працювала на цукровому заводі. А коли організувалися Чехословацькі військові частини, я, як і сотні моїх земляків, пішла добровільно на фронт. Хвалитися не буду, який з мене був воїн. Я була прачкою при військовому шпиталі. Наша частина була позаду. Демобілізувалася в 1946 році в Празі. В 1948 році⁶ мене потягло на рідну землю, бо нема милішого за неї. Я знала, що моя земля вже не стогне під фашистсько-угорськими чоботами»⁷.

¹ В дійсності – в лютому 1941 року.

² Старобільськ – районне місто у Луганській області.

³ Уфа – столиця Башкорстану – на схилах Південного Уралу.

⁴ Куйбишев (до 1935 р. Самара) – обласне місто на березі Волги в Росії.

⁵ На Красній долині біля Куйбишева був розташований один з виправно-виховних таборів ГУЛАГу.

⁶ Тут В. Сливка допустилася помилки. На Закарпаття вона виїхала негайно після демобілізації 1946 року.

⁷ ДАЗО: Ф. С – 3868, спр. 4469, арк. 31-34.

Цей лист – найповніший опис перебування Василяни Сливки в радянських таборах. В ньому є явні помилки, спричинені поганим функціонуванням пам'яті внаслідок поранення голови. Не виключено, що при першій спробі втечі в Радянський Союз 1939 року її передали угорським жандармам не угорські, а радянські прикордонники. Цього вона написати не сміла. Та з листа ми вперше довідуємося, що Василяна кару покарання відбувала в таборі ГУЛАГу на Красній долині біля Куйбишева (Самари), а після звільнення – на цукровому заводі.

У тому ж листі на підтвердження факту, що Василяна Сливка при другій спробі втечі в Радянський Союз і справді була ув'язнена в радянській тюрмі Івано-Франківська у червні 1941 року, вона наводить імена і прізвища тринадцятьох своїх співв'язнів – переважно жінок із Закарпаття, підкреслюючи, що не всім їм вдалося повернутися додому.

Про своє ув'язнення в надвірнянській та станіславській тюрмах, як і етапування в Куйбишев та непосильну працю в таборах ГУЛАГу, Василяна Сливка не сміла говорити навіть рідним дітям, братам та сестрам, бо це в той час могло б розцінюватися як «антирадянська агітація та пропаганда», за яку легко можна було потрапити в тюрму й у післявоєнний час.

Та все ж таки знайшлися люди, які в часі незалежності України розповіли про страшні муки тисячі закарпатських втікачів до СРСР, які їм довелось пережити в радянських тюрмах і таборах. Одним з них був земляк Василяни Сливки М. Г. Герич із села Ганичі Тячівського району, який перейшов угорсько-радянський кордон 20 травня 1940 року в тому ж урочищі села Ясіня, що й вона. Його, як і Василяну, після першого допиту відвезли у Ворохту, а наступного дня в Надвірну. Там його разом з п'ятнадцятьома дорослими і двома підлітками ув'язнили в невеличкому підвалі, де вони в голоді і холоді прожили два тижні, сплячи на голому бетоні. Після двох тижнів, усіх їх (як пізніше і Василяну) під конвоєм направили у місто Станіслав (Івано-Франківськ).

«Тут я побачив багато народу, жінок, дітей, стариків і молодих солдат, що дезертирували з угорської армії, – розповідав М. Г. Герич. – Усіх нас поставили до стіни лицем до огорожі під охороною радянських солдатів із собаками. Серед нас був лісник разом із дружиною і шістьома дітьми. І коли почали роз'єднувати матір в один бік, батька – в другий, а дітей – в третій, перелякані діти кричали від жаху. Тюрми були пе-

реповнені народом, спали на голій долівці, повітря не вистачало, люди вмирили з голоду. Звідси й розпочалися табірні муки засуджених».

Далі редактор цитованого видання переказує скорочений зміст спогадів засудженого:

«Везли їх голодних у холодних вагонах для худоби. Інколи конвой давав відро води без кухля. Довезли до Комі АРСР. Від залізниці транспортували дві доби автомашинами до лісу, а далі йшли пішки. Від голоду і холоду багато людей падали по дорозі. Всіх завели у ліс, де не було жодної будівлі. Конвой зробив відмітки на деревах (визначив зону, далі якої не можна було ступати), дав пили і сокири для лісопобування і наказав будувати для себе бараки. Завезли один котел і один мішок крупи. Воду брали з снігу, солі не було, посуду – теж. Робили з дерева. Побудували барак – і знову наказ відходити далі в ліс. А в збудоване приміщення привезли коней. Таким чином будували бараки до самої весни. Потім мостили дорогу до лісу, щоб могли їздити машини. Згідно з нормами копали по п'ять кубометрів замерзлої землі, заготовляли по шість кубометрів деревини. Змучені й голодні, якщо норму не виконали, не одержували пайка: 400 грамів чорного замерзлого хліба і літр баланди. За таких умов щоденно вранці не вставало 5-6 чоловік. Померлих згідно з наказом конвою викидали за зону в сніг»¹.

Усього цього: і тюрми, і етапу, і ГУЛАГу – через вісім місяців зазнала і 17-річна Василина Сливка. Сьогодні важко навіть уявити собі, як усе це могла пережити молода дівчина. Згідно з твердженням її близьких допомагала їй вижити в екстремальних умовах віра в Бога і загартованість організму важкою фізичною працею з раннього дитинства.

На підставі клопотання Василини Сливки 4 лютого 1974 року Івано-Франківський обласний суд скасував постанову про засудження Василини Сливки з 2 червня 1941 року й повністю її реабілітував постановою № К – 44-3-75². Та й після реабілітації вона повинна була мовчати про пережиті страждання.

Після війни згідно з документом Військового історичного архіву в Празі Василина Сливка жила в Чехії, в селі Богосудо-

¹ Довганич О. Так ламалися долі репресованих закарпатців. – Ужгород, 2008. – С. 32-33.

² ДАЗО, Ф. С. – 3868, спр. 4469, арк.37.

ві Тепліцького округу (вул. Бенешова, ч. 169), де знаходилася лікарня для військових інвалідів Чехословацького корпусу генерала Свободи.

Як випливає з розповіді Васи́лини своєму синові Володи́миру, коли Степанові було вісім місяців, мати залишила його у подруги, а сама поїхала у Шандрово відвідати рідних, яких не бачила від 1941 року, обіцяючи повернутися через короткий час. На залізничній станції в Чопі вона задрімала і злодії вкрали в неї не лише дві валізки з подарунками для рідних (головним чином з одягом та харчами, яких після війни на Закарпатті не вистачало), але й сумку з документами та орденами. Державний кордон саме в тому часі (після приєднання Закарпаття до СРСР) радянська сторона герметично закрила. Васи́лина без документів ніяк не змогла повернутися до дитини в Чехію. Про те, що вона була воїном чехословацького війська, сформованого в Радянському Союзі, і має немовля в Чехії, їй не повірили.

У Чехії дитина захворіла і подруга віддала її в лікарню, а сама змінила квартиру, виїхавши з місця їх спільного перебування. Усі спроби Васи́лини налагодити з нею контакт через посередництво радянських і чехословацьких органів та Червоного хреста виявилися марними.

У 1948 році Васи́лині завдяки її колишнім військовим друзям вдалося приїхати в Чехію і знайти сина в прийомних батьків у Радотіні. Та вони відмовлялися віддати їй дитину. За два роки вона встигла полюбити хлопчика і не хотіли віддавати його в невідоме середовище – у післявоєнні радянські злидні. Право було на їх боці, і вкрай розчарована Васи́лина повернулася в Хуст ні з чим.

Повернувшись вдруге із Чехії на рідне Закарпаття 1948 року, Васи́лина відчувала велику самотність. Випадково познайомилася з прикордонником Олексієм Грушком із Дніпропетровщини, від якого завагітніла, і 1 серпня 1949 року в неї народився син Володимир. Після народження дочки Люби 1954 року Олексій демобілізувався з армії, покинув сім'ю і більше до неї не повертався.

Васи́лина працювала робітницею на хутрянній фабриці в Хусті, пізніше – прибиральницею в школі. Правда, дуже часто хворіла і їй заробіток та інвалідна пенсія були мінімальні. Жила вона разом із дітьми в Хусті на вул. Вакарова, ч. 229.

Мати Василина часто нагадувала дітям, що в них у Чехії є брат Степан, з яким вони повинні зустрітися. Та вони навіть не пробували розшукати його, бо в умовах радянської дійсності це було небажаним.

* * *

Для Степана Рака знайдені мною матеріали про його біологічну матір були величезним відкриттям, і він вирішив в її честь разом зі своїм другом, народним артистом Чехії Альфредом Стрейчком, дати серію безгонорарних концертів на Закарпатті. Для турне вони обрали свою найпопулярнішу програму «Слава Коменському» (Vivat Comenius).

(Дальшу частину доповіді було написано вже після закінчення конференції).

Перший свій концерт вони дали перед українською громадою Пряшева в Генеральному консульстві України 24 травня 2011 року.

Із Пряшева артисти поїхали до Ужгорода. Першого дня С. Рак та А. Стрейчек познайомились з історичними та архітектурними пам'ятками міста. Після обіду артисти виступили з концертом «Слава Коменському» у великому залі Закарпатської обласної філармонії, заповненому до останнього місця. У вступному слові до концерту я тут і на наступних концертах познайомив глядачів з біографією С. Рака та його біологічної матері. Концерт пройшов з величезним успіхом. Після його закінчення публіка бурхливими оплесками викликала виконавців на сцену, а ті долучили до своєї програми дальші «додатки», серед яких найбільший успіх мала улюблена пісня Василини Сливки «Ти ж мене підманула». Все це повторювалося і при двох наступних концертах – в Хусті та Мукачеві.

У той же день С. Рак провів наочний урок гри на гітарі в гітарному класі Ужгородського державного музичного училища ім. Д. Є. Задора, а студенти з високою майстерністю зіграли йому кілька складних композицій.

У четвер 26 травня артисти завітали до Олександрівки, рідного села Василини, де живе її розгалужена рідня. На порозі її рідної хати (нині вже перебудованої й оновленої) хлібом і сіллю привітала племінника його 83-річна тітка Марія (мати дванадцятьох дітей). Із Черкаської області прибула сестра Степана Люба Сливка, яка вже 31 рік не була в рідному краї. Обійми. Сльози. Поцілунки. Обмін подарунками. Одна із дво-

юридних сестер Степана подарували йому прекрасну вишивану сорочку. Рідня на його честь влаштувала багате пригощення.

Із рідної хати всі вирушили до дерев'яної церкви св. Параскеви з XV ст. (на жаль, дуже запусченої), в якій була хрещена мати Степана і всі її предки. Тут гітарист під зворушливі сльози присутніх на пошану матері заграв свою улюблену композицію «Псалм царя Давида».

Із Олександрівки найближча рідня на чолі зі Степаном поїхала на цвинтар до недалекого села Буштина, де вічним сном спочиває мати Василина. І тут Степан подарував матері свою улюблену композицію, а коли на могилі залишився сам, тихим голосом промовив: «Мамо, я зроблю все, аби Ти і там, на небесах, була горда на свого сина».

До концертного залу Музичної школи в Хусті артисти спізналися на півгодини, однак глядачі терпляче чекали їх. А коли Степан Рака появився на сцені в щойно придбаній українській сорочці-вишиванці та з гітарою в руках, оплескам не було кінця-краю.

Концерт С. Рака та А. Стрейчка «Vivat Comenius» публіка кілька разів переривала бурхливими оплесками, а в кінці і тут весь зал стоячи подякував виконавцям славославною піснею «Многая літа».

Після концерту брат Володимир запросив дорогих гостей у свою хату, де нас чекали багато накриті столи та ціла армія двоюрідних братів та сестер Степана, їх дітей, внуків і навіть правнуків. До глибини душі схвилюваний Степан заявив: «Це – найщасливіший день в моєму житті. Голос крові привів мене на Закарпатську Україну. Тут я не лише зустрівся зі своєю розгалуженою ріднею, але й знайшов нову батьківщину. Тепер я вже більше почуваю себе закарпатцем, ніж пражанином!» Довідавшись, що наймолодшу із присутніх, правнучку брата Володимира звать Веронікою, він заграв їй та усім присутнім на прощання свою улюблену композицію «Пісню для Вероніки».

У п'ятницю 27 травня до полудня Закарпатська облдержадміністрація в Ужгороді влаштувала прес-конференцію про враження С. Рака від його першої подорожі в край своєї матері. Гітарист між іншим заявив журналістам: «Враження перевершили всі мої очікування. Я переконався, що мої закарпатські земляки – люди широкої душі, люди милі, гостинні і дуже талановиті; люди з високим естетичним чуттям, що люблять, шанують і вміють оцінити справжнє мистецтво». А його

кращий друг і колега А. Стрейчек до цієї заяви додав: «Ми зі Степаном виступали з концертами на всіх континентах, але з таким щирим прийняттям, як тут, ми зустрілися вперше».

На питання, чи думають вони повторити своє турне по Закарпатті, обоє вони відповіли однозначно: «Так!» А Степан Рак уточнив це твердження: «Вчора ми побували на території Ужгородського замку. Це – ідеальне місце для нашого спільного з Альфредом концерту «Слава Карлу Четвертому». А Стрейчек, трохи подумавши, зауважив: «До сімох мовних варіантів концерту «Vivat Comenius» нам доведеться долучити й восьму – українську, хоч би тому, що рукопис загубленого твору А. Коменського «Загальна наука як виправити діла людські», що ліг в основу нашої програми, в 1934 році віднайшов український вчений Дмитро Чижевський».

Своє турне по Закарпатті Степан Рак та Альфред Стрейчек закінчили 27 травня концертом «Vivat Comenius» в Мукачівській школі мистецтва № 1, який публіка сприйняла не з меншим захопленням ніж в Ужгороді та Хусті.

У суботу машина Генерального консульства України в Пряшеві доставила артистів на летовисько в Кошице, а в неділю вранці Степан Рак вилетів із Праги на міжнародний гітарний фестиваль в столицю Туреччини Стамбул.

Перше турне Степана Рака та Альфреда Стрейчка до Пряшева та на Закарпаття можна без перебільшення назвати історичним і тріумфальним.

5. 10. 2011.

*Рідна мати Степана Рака –
Марія Сливка*

*Прийомна мати Марія Рак
із Степаном*

Микола Мушинка та Степан Рак. Пряшів, 11 травня 2011 р.

CZECH GUITARIST STEPAN RAK AND ITS TRANSCARPATIAN-
UKRAINIAN BIOLOGICAL MOTHER VASYLYNA SLYVKA

Nicholas MUSHYNKA,

*Doctor of Philology Sciences, Professor Foreign Member of NAS of
Ukraine Presov, Slovakia*

Annotation. *Prof. Stephan Rak – Head of the Department of guitar at the Prague Academy of Musical Arts. He visited 72 countries with his concerts. In May 1946 in Prague he was adopted by his childless Czech couple Mary and Joseph Rak without any documents. Recently he learned about his biological mother – Ukrainian Transcarpathian region of Khust Vasilisa Slivka (1924-1992) Gulag prisoner and nurse of Czechoslovak military corps General L. Svoboda. To honor her four concerts were free at Transcarpathia in May 2011.*

Keywords: *Stephan Rak, classical guitar, Vasilisa Slivka, Carpathian Ukraine, Oleksandrivka, the Gulag, the first Czechoslovak military corps in the USSR.*